

УДК 327

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1\(67\)-4](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1(67)-4)

Анатолій КЛОЧКО

аспірант кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом,
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039

ORCID: 0000-0002-2624-5386

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління,
Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039

ORCID: 0000-0001-9227-7426

Anatolii KLOCHKO

Postgraduated Student at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel
Management, Frometivska str., 2, Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0000-0002-2624-5386

Inna SEMENETS-ORLOVA

Doctor of Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Administration at
Interregional Academy of Personnel Management, Frometivska str., 2, Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0000-0001-9227-7426

СИСТЕМА СПІВРОБІТНИЦТВА З НАТО В ЗМІЦНЕННІ БЕЗПЕКИ ДЕЖАВНОГО КОРДОНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

THE SYSTEM OF COOPERATION WITH NATO IN STRENGTHENING THE SECURITY OF THE DEJAVA BORDER IN MODERN CONDITIONS

Вагомим впливом, що дозволяє переходити до нових стандартів системи управління державою є вектор розвитку України та розпочата євроатлантична інтеграція. У сучасних умовах проблематика системи безпеки державного кордону постійно трансформується та актуалізується відповідно до нових загроз національній безпеці держави і тому потребує постійного аналізу.

Мета роботи. Метою статті є аналіз системи співробітництва з НАТО у контексті зміцнення безпеки державного кордону в сучасних умовах.

Методологія. У запропонованій статті особливу увагу приділено аналізу зовнішніх ресурсів, мобілізації міжнародної підтримки та формуванню мережі міждержавних союзів і стратегічних партнерств для досягнення стратегічних цілей та реалізації пріоритетів національної безпеки.

Наукова новизна. Доведено, що актуальною проблемою ефективного управління суспільством, яке трансформується, є формування та реалізація державної політики національної безпеки. Забезпечення національної безпеки країни неможливе без участі світової спільноти та зовнішньоекономічних відносин держав, які визначають основу національної безпеки.

Висновки. Зазначається, що система державного управління України повинна бути не лише максимально адаптованою до нових глобалізаційних умов розвитку, а й використовувати потужний інструментарій впливу на них, який реалізується в контексті національних інтересів. Констатовано, що основою розбудови ефективної держави є формування парадигми спільних інтересів держави й суспільства, що передбачає утвердження системоутворювальних принципів захисту природних і громадських прав і свобод людини, а сприяння розвитку громадянським ініціативам має бути пріоритетним політичним і стратегічним завданням держави як умова її стійкості й ефективності, запорукою національної безпеки, опорою до внутрішніх і зовнішніх викликів.

Ключові слова: національна безпека, державний кордон, військова агресія, НАТО, співробітництво.

The vector of Ukraine's development and the beginning of the Euro-Atlantic integration are a significant influence that allows the transition to new standards of the state management system. In modern conditions, the problems of the state border security system are constantly transformed and updated in accordance with new threats to the national security of the state and therefore require constant analysis.

The purpose of the work. The purpose of the article is to analyze the system of cooperation with NATO in the context of strengthening the security of the state border in modern conditions.

Methodology. In the proposed article, special attention is paid to the analysis of external resources, the mobilization of international support, and the formation of a network of interstate alliances and strategic partnerships to achieve strategic goals and implement national security priorities.

Scientific novelty. It has been proven that the formation and implementation of the state national security policy is an urgent problem of effective management of a society that is being transformed. Ensuring the country's national security is impossible without the participation of the world community and the foreign economic relations of states, which determine the basis of national security.

Conclusions. It is noted that the system of public administration of Ukraine should not only be maximally adapted to the new globalization conditions of development, but also use a powerful toolkit of influence on them, which is implemented in the context of national interests. It has been established that the basis of the development of an effective state is the formation of a paradigm of common interests of the state and society, which involves the establishment of system-forming principles of protection of natural and public rights and freedoms of man, and the promotion of the development of civil initiatives should be a priority political and strategic task of the state as a condition for its stability and efficiency. guarantee of national security, support for internal and external challenges.

Key words: national security, state border, military aggression, NATO, cooperation.

Постановка проблеми. Україна після повномасштабного вторгнення Російської Федерації зазнала суттєвих змін у сферах суспільного життя, що, в свою чергу, зумовило необхідність модернізації моделі управління державою. Вагомим впливом, що дозволяє переходити до нових стандартів системи управління державою є вектор розвитку України та розпочата євроатлантична інтеграція.

Сучасна держава є універсальною політичною організацією в суспільстві, яка зумовлюється його соціальною асиметрією та необхідністю виконання «спільних справ», яка має особливу публічну (державну) владу та спеціалізований апарат управління суспільством, яка виражає передусім інтереси народу, легітимно визнані в результаті впливу різних груп тиску на державну владу, та виконує певною мірою функції арбітражу між різними прошарками суспільства. Під управлінням при цьому розуміється цілеспрямований вплив певного суб'єкта управління на об'єкт управління, що здійснюється з метою результативного функціонування конкретної системи та досягнення визначених цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В умовах кардинальних змін у безпековому середовищі на європейському континенті політичне керівництво багатьох країн починає переосмислювати підходи до забезпечення воєнної безпеки держави. Проблеми воєнної безпеки постійно перебувають у центрі уваги науковців, політиків та громадськості. Концептуальними для сприйняття безпекових проблем стали праці В. Тоффлера, З. Бжежинського, В. Вільямса, Ф. Фукуями, Л. Чіковані та інших зарубіжних вчених. Вітчизняні вчені та аналітики В. Горбулін [3], Г. Ситник [12], Л. Поляков, А. Мельник [8], В. Чалий, О. Назаренко, М. Литвин [7] та інші зосереджували увагу на підходи щодо порядку формування воєнної безпеки державного кордону. Водночас проблематика системи безпеки державного кордону в сучасних

умовах постійно трансформується та актуалізується відповідно до нових загроз національної безпеки держави і тому потребує постійного аналізу.

Мета роботи. Метою статті є аналіз системи співробітництва з НАТО у контексті зміцнення безпеки державного кордону в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Важливо підкреслити, що у процесі розвитку громадянського суспільства управління справами суспільства має набувати все більшої «публічності», відбувається залучення широких верств населення, громадян, громадських, самоврядних організацій тощо. В умовах демократії, коли рівень розвитку громадянського суспільства достатньо високий, державна влада перетворюється фактично на публічне управління і потрапляє в суттєву залежність від суспільства (публіки). У цьому випадку варто говорити про «публічну владу», «публічне управління» як поєднання державного управління (у вузькому розумінні) і громадського самоврядування. Це зумовлено єдністю публічних інтересів, цілей і завдань, у досягненні і вирішенні яких обидві системи беруть активну участь, а також самою природою управлінської діяльності [2].

У свою чергу, це висуває й відповідні завдання щодо підвищення ефективності системи державного управління, зокрема у безпековій сфері.

Слід зауважити, що державне управління у сфері національної безпеки регламентується законами та іншими нормативно-правовими актами діяльності суб'єктів публічного управління у сфері національної безпеки, що зосереджується на втіленні в життя директив, розпоряджень, наказів з метою підвищення ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки [1].

Національна безпека, як стан суспільства, є сукупністю державних та суспільних гарантій, що забезпечують його стійкий розвиток,

захист базових інтересів нації, джерел його духовного і матеріального благополуччя від зовнішньої та внутрішньої загрози [4].

У цьому контексті розуміємо сутність поняття «безпекове співробітництво» як співпрацю сторін, яка спрямована на нейтралізацію та/або усунення потенційних та реальних загроз як національній, так і міжнародній безпеці. Окрім того, вбачаємо у співробітництві України з НАТО (незалежно від поточних цілей та кінцевої мети цієї співпраці) саме безпекову співпрацю як у вузькому, так і в широкому підході до розуміння безпеки. Оскільки з першого дня свого існування принципами діяльності Північноатлантичного Альянсу проголошено прагнення суверенних держав до миру, захисту свободи, сприяння стабільності і добробуту, мирного розв'язання суперечок, збереження цивілізації, що заснована на ідеалах демократії, свободи особистості і верховенства права. Відповідно до статті 51 Статуту ООН, Альянс створено з метою колективної оборони його членів [16], а основним принципом НАТО є система колективної безпеки усіх членів НАТО.

Українське суспільство зараз переживає непростий період трансформації та реформування майже всіх інституцій функціонування держави.

Ситуація, яка склалася у сфері безпеки, потерпає глобалізаційних змін, які пов'язані з активізацією інтеграційних процесів на глобальному і регіональному рівнях. Ці зміни та процеси накладають певний відбиток на всі сфери світової цивілізації, зокрема безпеки й оборони. Сьогодні глобалізаційні процеси, маючи визначальний вплив на міжнародну, національну і регіональну системи безпеки, поряд із новими можливостями несуть і низку новітніх загроз. Така ситуація не є винятком і для України.

Протидіяти глобальним загрозам за сучасних умов можлива лише глобальними засобами, можливості для яких створює система міжнародних відносин. Головними формами такої протидії може бути залучення зовнішніх ресурсів, мобілізація міжнародної підтримки та формування мережі міждержавних союзів і стратегічних партнерств для досягнення стратегічних цілей та реалізації пріоритетів національної безпеки; підтримка взаємовигідних і динамічних відносин з провідними державами, інтеграційними об'єднаннями й системами колективної безпеки сучасного світу, передусім НАТО.

Актуальною проблемою ефективного управління суспільством, яке трансформується, є формування та реалізація державної

політики національної безпеки. Політична практика в Україні засвідчує, що технологія реалізації доктрин, стратегій, концепцій і програм державної політики у сфері національної безпеки об'єктивно має інтегрувати всі компоненти політичної активності держави і базуватися на ґрунтовних теоретичних засадах.

Зміни, що відбуваються в українському суспільстві від осені 2013 р., призвели до переосмислення й оновлення уявлень про Україну та українців як у самих громадян держави, так і у світовій спільноті. Громадянський складник у системі національної безпеки України, повномасштабне вторгнення Російської Федерації показали, що суспільство повинно бути не тільки споживачем безпеки, а й безпосереднім учасником її збереження та посилення в умовах загроз незалежної держави. Події, що сталися в Україні після Революції Гідності, виявили недостатню спроможність органів державної безпеки протистояти її вторгненню на українську територію. Це зумовило об'єктивно оцінити стан національної безпеки країни, так як можливості появи реальної загрози національній безпеці України не розглядалася раніше.

Обравши євроінтеграційний курс та визначивши вступ до НАТО своїм стратегічним пріоритетом, Україна має орієнтуватися передусім на стратегію розвитку країн-учасниць НАТО в безпековій сфері.

Так, С. Речич [10] зазначає, що воєнно-політичне співробітництво України з НАТО складає систему взаємодії таких складових: 1) політична – сфера безпеки й оборони в рамках визначеного зовнішньополітичного курсу держави; 2) військова – спрямована на сприяння заходам виконання воєнної реформи в Україні і досягнення взаємосумісності ЗСУ та збройними силами держав-членів НАТО.

Забезпечення національної безпеки країни неможливе без участі світової спільноти та зовнішньоекономічних відносин держав, які визначають основу національної безпеки.

Суттєвий внесок у реалізацію нової зовнішньоекономічної політики України може внести встановлення багатосторонніх зв'язків із зарубіжними партнерами. Гарантією успіху такого співробітництва є усунення обмежень політичного та ідеологічного характеру [15].

Військове співробітництво держави спрямоване на зміцнення своїх позицій на міжнародній арені, зменшення бюджетного навантаження під час створення нових зразків озброєння та військової техніки, одержання як передових технологій, необхідних для розвитку оборонно-промислової галузі, так і високих прибутків [5].

Така думка підтверджується і тим, що Стратегічним оборонним бюлетенем визначено конкретне завдання, а саме, розроблення та закупівля нових, модернізація і підтримання технічної готовності наявних зразків озброєння і військової (спеціальної) техніки з використанням вітчизняного оборонно-промислового комплексу, державно-приватного партнерства та військово-технічного співробітництва [169]. При цьому головними завданнями за напрямом військового співробітництва залишалися захист національних інтересів і безпеки держави, розвиток експортного потенціалу військово-промислових підприємств та науково-технічного і технічного потенціалу установ Міністерства оборони й оснащення Збройних сил України сучасним озброєнням і військовою технікою, іншими товарами військового призначення [6].

Особливо тема міжнародного військового співробітництва України набула надзвичайно вагомого значення після розв'язаної проти нашої держави різновекторної агресії з боку Російської Федерації. Україна стикнулася з новими видами загроз в усіх сферах життєдіяльності держави, у сфері безпеки й оборони, зокрема. Реалії гібридної війни потребують нових підходів до забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності України, зокрема шляхом посилення військового партнерства з країнами-членами НАТО [13].

Сьогодні Україна спрямовує всі зусилля, щоб наблизитися до стандартів НАТО і якщо не стати членом Альянсу, то хоча б наблизитися до вимог і стандартів, які є передовими в світі й ефективними. Тому останнім часом була видана низка нормативних документів, які охоплюють заходи, спрямовані на адаптацію військового законодавства і співробітництво з державами учасницями Альянсу.

С. Стецюк [14] слушно відзначає, що під процесом стандартизації в НАТО, слід розуміти послідовність заходів, що складаються з виявлення та затвердження вимог стандартизації, а також досягнення відповідних завдань цього процесу, в результаті чого виробляються документи стандартизації для НАТО з подальшою ратифікацією або затвердженням, впровадженням, втіленням і подальшим обслуговуванням протягом усього циклу або до повної ліквідації. Основні цілі політики НАТО у сфері стандартизації спрямовано на забезпечення спільного розроблення, погодження та впровадження підходів, принципів, концепцій, доктрин, критеріїв та планів розвитку збройних сил союзників, процедур оборонного планування, проведення операцій,

обміну інформацією, адміністрування і логістики для досягнення і підтримання необхідних рівнів взаємосумісності.

Політикою НАТО зі стандартизації визначено, що всі союзники, включно з партнерами, мають забезпечувати ефективну здатність їх збройних сил діяти разом, серед іншого шляхом запровадження узгоджених стандартів НАТО. Починаючи з 2014 р. і дотепер Україна активізувала зусилля щодо зміцнення національної безпеки завдяки використанню досвіду і допомоги НАТО в реформуванні оборонної та інших пов'язаних з нею сфер діяльності.

Одним із пріоритетів стратегічного планування і завданням усієї оборонної реформи є широкомасштабне впровадження у цій сфері принципів і стандартів НАТО. Очікуваним результатом виконання цього завдання має стати підвищення рівня боєздатності Збройних сил України та інших складових сил безпеки й оборони, покращення їх оперативної взаємосумісності із збройними силами країн-членів Альянсу, а отже, і збільшення шансів України стати членом цієї організації. Переймаючи основні підходи політики НАТО у сфері стандартизації, Україна аналогічно до стандартів Альянсу використала у своїх нормативно-правових актах трирівневу систему об'єктів стандартизації: уніфікованість, взаємозамінність та сумісність [11].

Так, під сумісністю (compatibility) слід розуміти здатність двох та більше підрозділів чи предметів постачання (частин обладнання, матеріалів) до функціонування в одній системі або середовищі без взаємного втручання.

У поняття взаємозамінність (interchangeability) вкладають здатність двох та більше підрозділів чи предметів постачання, які мають однакові функції чи характеристики, бути заміненими одне одним без переозброєння або перенавчання (стосовно підрозділів) чи перероблення або дороблення (стосовно предметів постачання).

Своєю чергою уніфікованість (commonality) є вищим рівнем стандартизації, тобто реалізована здатність груп або окремих осіб, організацій або країн використовувати загальні доктрини, процедури або обладнання.

Тому головною метою стандартизації НАТО є забезпечення досягнення взаємосумісності та багатонаціонального співробітництва.

Пріоритетним завданням, визначеним у Воєнній доктрині України на час її прийняття, було також поглибити співпрацю з НАТО, досягнувши до 2020 р. повної сумісності Збройних сил України та інших складових сил

безпеки і оборони з відповідними силами держав-членів НАТО. Це співробітництво має здійснюватися на таких визначених у Доктрині принципах, як: гуманність, готовність, цілеспрямованість, безпека, несподіваність, концентрація та економія зусиль, гнучкість, співпраця, постійність [9].

НАТО в цілому та його держави зокрема надали значну моральну підтримку Україні, підтверджуючи та визнаючи її суверенітет, незалежність і територіальну цілісність. Це сприяло не лише зростанню міжнародного статусу України, а й обговоренню та засудженню питання агресії зі сторони РФ на міжнародних форумах і судах. Також НАТО та його держави члени надали Україні значну консультативну, гуманітарну, фінансову, матеріально-технічну допомогу та летальну зброю. У свою чергу, Україна брала активну участь у миротворчих операціях та місіях під егідою НАТО, що підтверджує тезу про взаємовигідну співпрацю.

Висновки. Отже, система державного управління України повинна бути не лише максимально адаптованою до нових глобалізаційних умов розвитку, а й використовувати потужний інструментарій впливу на них, який реалізується в контексті національних інтересів. Це, у свою чергу, дасть можливість виробити Україні нову геополітичну стратегію, яка сприятиме ефективному економічному, політичному та духовному її розвитку.

Основою розбудови ефективної держави є формування парадигми спільних інтересів держави й суспільства, що передбачає утвердження системоутворювальних принципів захисту природних і громадських прав і свобод людини, а сприяння розвитку громадянським ініціативам має бути пріоритетним політичним і стратегічним завданням держави як умова її стійкості й ефективності, запорукою національної безпеки, опорою до внутрішніх і зовнішніх викликів.

Література:

1. Битяк Ю.П. Гаращук В. М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України. Київ, 2014. 401 с.
2. Гончарук Н.Т. Сурай І.Г. Вплив розвитку громадянського суспільства на публічне управління. *Галузь науки «Державне управління» історія, теорія, впровадження: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю.* Київ, 28 трав. 2010 р. : у 2 т. Київ: НАДУ, 2015. Т. 1. С. 145–146.
3. Горбулін В. П. Забезпечення оборони та безпеки України: актуальні проблеми і шляхи їх вирішення. *Вісник НАН України.* 2019. № 9. С. 3–18.
4. Дем'янчук Ю. На шляху до НАТО: сучасні виклики та перспективи реалізації політики безпеки. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини,* 2019. Випуск 46. С. 44.
5. Джус О.А. Військово-стратегічне співробітництво як компонента міжнародного військового партнерства. *S.P.A.C.E.* 2018. № 8. С. 25–28.
6. Інформаційний бюлетень «Біла книга – 2019–2020. Збройні Сили України, Держспецтрансслужба» підготовлений робочою групою фахівців Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту. 2021. 196 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf
7. Литвин М.М. Шляхи реалізації правоохоронних функцій Державної прикордонної служби України. *Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. Хмельницький: Вид-во Нац. акад. ДПСУ,* 2018. № 43. Ч. 2. С. 19–21.
8. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Правове суспільство.* 2012. № 6. – С. 95–98.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>
10. Речич С.Л. Воєнно-політичне співробітництво Збройних Сил України з НАТО (1991–2009 рр.) (автореф. дис. ... канд. іст. наук). Київ, 2012, 18 с.
11. Рівні стандартизації НАТО. URL: [//defpol.org.ua/index.php/aleia-heroiv/655-rivni-standartyzatsii-nato](http://defpol.org.ua/index.php/aleia-heroiv/655-rivni-standartyzatsii-nato)
12. Ситник Г. П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України: теорія і практика: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 616 с.
13. Стецура І., Морганюк Д., Панасюк М. Окремі аспекти військово-технічного співробітництва України з країнами-членами Північноатлантичного Альянсу на сучасному етапі. *Молодий вчений.* 2020. №6 (82). С. 73–78. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-6-82-15>
14. Стецюк С.П. Адміністративно-правові засади реформування Міністерства оборони України в умовах євроатлантичної інтеграції: Дис. ...докт.філософії за спец. 081 – Право. Київ, 2021. 283 с.
15. Хом'яков Д.О. Адміністративно-правове регулювання перетину кордонів України вантажами військового призначення та подвійного використання. Дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2015. 211 с.

16. Public Diplomacy Division NATO. Division Diplomatique publique OTAN 1110 Bruxelles, Belgique, 2017. P. 83.

17. Semenets-Orlova, I., Mykhailych, O., Klochko, A., Nestulya, S., & Omelyanenko, V. (2019). Readiness of the education manager to provide the organizational development of institutions (based on the sociological research). *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), 132–142.

References:

1. Bytiak Yu. P. Harashchuk V. M., Diachenko O. V. (2014) *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Honcharuk N. T. Surai I. H. (2015) *Vplyv rozvytku hromadianskoho suspilstva na publichne upravlinnia* [The impact of the development of civil society on public administration]. *Haluz nauky «Derzhavne upravlinnia» istoriia, teoriia, vprovadzhennia: materialy nauk.-prakt. konf. za mizhnar. Uchastiu. Kyiv, 28 trav. 2010 r. : u 2 t.* Kyiv: NADU. T. 1. [in Ukrainian].

3. Horbulin V. P. (2019) *Zabezpechennia oborony ta bezpeky Ukrainy: aktualni problemy i shliakhy yikh vyrishennia* [Ensuring the defense and security of Ukraine: current problems and ways to solve them]. *Visnyk NAN Ukrainy*. № 9. [in Ukrainian].

4. Demianchuk Yu. (2019) *Na shliakhu do NATO: suchasni vyklyky ta perspektyvy realizatsii polityky bezpeky* [On the way to NATO: modern challenges and prospects for the implementation of security policy]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny*. Vypusk 46. [in Ukrainian].

5. Dzhus O. A. (2018) *Viiskovo-stratehichne spivrobotnytstvo yak komponenta mizhnarodnoho viiskovoho partnerstva* [Military-strategic cooperation as a component of international military partnership]. *S.P.A.C.E.* № 8. [in Ukrainian].

6. *Informatsiyni biuleten «Bila knyha – 2019–2020. Zbroini Syly Ukrainy, Derzhspetstranssluzhba» pidhotovleni robochoiu hrupoiu fakhivtsiv Ministerstva oborony Ukrainy, Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy ta Administratsii Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transportu.* 2021. 196 c. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf [in Ukrainian].

7. Lytvyn M.M. (2018) *Shliakhy realizatsii pravookhoronnykh funktsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* [Ways of implementing law enforcement functions of the State Border Service of Ukraine] *Zb. nauk. pr. Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy. Khmelnytskyi: Vyd-vo Nats. akad. DPSU.* № 43. Ch. 2. [in Ukrainian].

8. Melnyk R. S. (2012) *Katehoriia «publichne upravlinnia» u novii interpretatsii* [The category "public administration" in a new interpretation.]. *Pravove suspilstvo*. № 6. [in Ukrainian].

9. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku «Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy»:* Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24.09.2015 No 555/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015> [in Ukrainian].

10. Rechych S.L. (2012) *Voienno-politychne spivrobotnytstvo Zbroinykh Syl Ukrainy z NATO (1991–2009 rr.)* [Military and political cooperation of the Armed Forces of Ukraine with NATO (1991–2009)] (avtoref. dys. ... kand. ist. nauk). Kyiv [in Ukrainian].

11. *Rivni standartyzatsii NATO.* URL: [//defpol.org.ua/index.php/aleia-heroiv/655-rivni-standartyzatsii-nato](http://defpol.org.ua/index.php/aleia-heroiv/655-rivni-standartyzatsii-nato) [in Ukrainian].

12. Sytnyk H. P., Oluiko V.M., Vavrynychuk M.P. (2017) *Natsionalna bezpeka Ukrainy: teoriia i praktyka* [National security of Ukraine: theory and practice]. Kyiv : Kondor [in Ukrainian].

13. Stetsura I., Morhaniuk D., Panasiuk M. (2020) *Okremi aspekty viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z krainamy-chlenamy Pivnichnoatlantychnoho Aliansu na suchasnomu etapi* [Certain aspects of the military-technical cooperation of Ukraine with the member countries of the North Atlantic Alliance at the current stage]. *Molodyi vchenyi*. №6 (82). [in Ukrainian].

14. Stetsiuk S.P. (2021) *Administratyvno-pravovi zasady reformuvannia Ministerstva oborony Ukrainy v umovakh yevroatlantychnoi intehtratsii* [Administrative and legal principles of reforming the Ministry of Defense of Ukraine in the conditions of Euro-Atlantic integration]: *Dys. ...dokt.filosofii za spets. 081 – Pravo.* Kyiv [in Ukrainian].

15. Khomiakov D.O. (2015) *Administratyvno-pravove rehuliuвання peretynu kordoniv Ukrainy vantazhamy viiskovoho pryznachennia ta podviinoho vykorystannia* [Administrative and legal regulation of the crossing of the borders of Ukraine by cargoes of military purpose and dual use]. *Dys. ... kand. yuryd. nauk.* Kyiv [in Ukrainian].

16. Public Diplomacy Division NATO. Division Diplomatique publique OTAN 1110 Bruxelles, Belgique, 2017. P. 83.

17. Semenets-Orlova, I., Mykhailych, O., Klochko, A., Nestulya, S., & Omelyanenko, V. (2019). Readiness of the education manager to provide the organizational development of institutions (based on the sociological research). *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), 132–142.